

заставя да искаме редъ и порядъкъ, не е отъ любовъ къмъ реда и порядъка. Ето, и за нашето събрание хората отъвнъ казватъ: „Защо този човѣкъ е събралъ тия хора, защо ги развращава? Тѣ вече не сж българи, тѣ не могатъ да бждатъ полезни за свето отечество“. Питамъ: кога българитѣ сж били полезни за своето отечество? Кога българитѣ сж били тѣй силни, както римлянитѣ или тѣй силни, както днешнитѣ англичани? Коя е причината, че не сж били тѣй силни? Въпросътъ не е да бждемъ силни, но ние трѣбва да бждемъ умни. Като англичанитѣ не можемъ да бждемъ силни, но като тѣхъ можемъ да бждемъ умни. Като англичанитѣ не можемъ да имаме снаряжения, нито флота, но можемъ да бждемъ тѣй честни като тѣхъ. Можемъ да бждемъ още справедливи и добри.

И тѣй, всѣки българинъ може да бжде честенъ, справедливъ, уменъ и добъръ. Кога? — Още сега. Има нѣща, които още сега може да се приложатъ. Туй, което сега може да се приложи, то е реалното. Ние казваме: е, за бждеще! И всички ние живѣемъ съ мисълта за своето бждеще. Послѣ, ние живѣемъ само съ своята история. Въ училищата се прѣподава българска история. Та, кои сж похвалнитѣ чѣрти на българската история? Азъ се чудя, нѣкой пжтъ, като казватъ, че трѣбва да прѣподаваме българска история! Изадете, кое е онова похвалното за българския народъ? Това е не само за българския народъ, но и за всички народи. Отъ историята на всѣки народъ трѣбва да се извади онова възвишеното, благородното, и него да учимъ. Не трѣбва да се осждаме, да казваме, че българитѣ сж лоши, но трѣбва да теглимъ съ онѣзи възни, съ които невидимиятъ свѣтъ ни прѣтегля. Добриятъ човѣкъ си е всѣкога добъръ, и лошиятъ човѣкъ си е всѣкога лошъ. Ще кажете: ето едно противорѣчие! Азъ казвамъ: доброто, то е моментално, т. е. въ момента, въ който правя добро, добъръ човѣкъ съмъ. И погрѣшката, която правя, и тя е за момента. Единъ човѣкъ може да направи или зло, или добро. Въ дадения случай, когато правя доброто, въ всичката своя сжщина азъ съмъ добъръ; въ дадения моментъ, когато правя зло, азъ съмъ лошъ въ всичката си сжщина. Подъ думата „лошъ“ разбирамъ лошъ въ своето проявление.